
DISKUSE

DALE ROZVÍJET OTÁZKY VEDENÍ BOJE V NOCI

Několik poznámek k článku s. generála J. Vyhánka, uveřejněnému v 5. čísle Vojenské mysli, ročník 1955

Kolektiv učitelů Vojenské akademie Klementa Gottwalda

V 5. čísle Vojenské mysli byl uveřejněn článek s. generála Jaromíra Vyhánka: »Průlom připravené obrany v noci«. V článku se celkem správně zdůrazňuje, že boj v noci nesmí být pokládán za zvláštnost, s tím nutno plně souhlasit. Ovšem některé these článku podle našeho názoru nejsou rozvinuty zcela správně, proto pokládáme za nutné upozornit na ně v tomto diskusním příspěvku.

Na straně 24, ve čtvrtém odstavci zdola, autor uvádí:

»Při průlomu obrany nepřítele v noci bez použití atomových zbraní mohou být úkoly divise obdobně jako při průlomu ve dne ukládány na menší hloubku.«

Jestli jsme správně pochopili tento odstavec, míní autor, že za útoku bez použití atomových zbraní se určují úkoly do jiné hloubky, než uvádí Oper-I-2, ať už jde o útok ve dne nebo v noci. Neboli domyšleno do konce máme co dělat s dvojí taktikou: za použití atomových zbraní a bez použití atomových zbraní. Domníváme se, že toto tvrzení není zcela správné, protože nejsou důvody, pro které by bylo nutné měnit hloubku úkolů proti údajům, stanoveným předpisy. Kromě provedení atomových úderů je rozhodujícím činitelem pro stanovení hloubky úkolů nepřátelská obrana a síly a prostředky, jimiž ji nepřítel zaujal. V současné době se bude nepřítel vždy snažit zaujmout obranu tak, aby se vyhnul vysokým ztrátám, které by mohl utrpět provedením atomových úderů, t. j. bude ji organisovat s protiatomového hlediska. Když pak vycházíme z konkrétních údajů o taktice americké armády v obraně, jejíž divise zaujímá v obraně pásmo 18 až 25 km široké, může být v útočném pásmu střelecké nebo mechanisované divise, širokém zhruba 6 km, hodnota rovná jedné třetině bojových sil pěší divise nepřítele, t. j. hodnota asi tři praporů. Poměr sil 1 : 3 umožňuje stanovit i bez použití atomových zbraní stejně hluboké úkoly, jako s jejich použitím. Podle našeho názoru atomové zbraně ovlivňují především tempo útoku a ne hloubku úkolů. Je samozřejmé, že v konkrétním případě nebude-li atomových zbraní použito, bude i tempo útoku poněkud nižší.

Další otázka, kterou nutno hlouběji rozebrat a hlavně podložit praktickými poznatky především ze cvičení s vojsky je tempo útoku v noci. V článku autor uvádí, že soudobá technika umožňuje dosáhnout i v noci stejného tempa útoku jako ve dne. Jak však si bylo možno prověřit na cvičeních s vojsky, soudobá technika to ještě neumožňuje. Za Veliké vlastenecké války bylo v noci dosahováno průměrného tempa 1 km za hodinu, někdy i více (za útoku). Problém techniky na bojišti a organizace jejího pohybu se rozrostl. Jsme toho mínění, že i za sou-

dobých podmínek je možné počítat s maximálním průměrným tempem pohybu tanků v noci 2 km za hodinu. V krátkém diskusním příspěvku nemůžeme hlouběji rozbírat náš názor, nutno však vycházet z toho, že výhody a nevýhody noci jsou stejné pro obě strany a nemůžeme počítat s nepřítelem, který »neočekává noční útok« (str. 21, 3. řádek zdola).

Na straně 26 v pátém odstavci shora píše autor: »V diviších, které útočí v jednom sledu, bývá někdy účelné mít bojovou sestavu pluků ve třech sledech. Hluboká sestava pluků dává divisi možnost útočit, aniž by bylo třeba provádět podstatné přeskupení a bez změny systému součinnosti, který byl při přípravě průlomu organisován.«

Na straně 24, druhý odstavec, autor správně zdůrazňuje nesnáze při zasazování druhého sledu střeleckého sboru (zpravidla mechanisované divise). Je nám naprosto jasné, že není možné aplikovat tyto zásady i na zasazení druhého sledu pluku, zdá se nám však, že to bude i pro velitele pluku nesnadný manévr, když bude nucen během boje dvakrát měnit bojovou sestavu zasazováním svého druhého a třetího sledu, že takovým členěním bojové sestavy se příliš komplikuje manévr, který právě za útoku v noci má být co nejjednodušší. Zasazením druhých sledů se v každém případě naruší původní systém součinnosti ale spoň na stupni pluku, což se pak nutně odráží na celé bojové činnosti divise.

Nicméně je these autora velmi zajímavá, bylo by však velmi účelné prověřit ji v praxi na cvičeních s vojsky.

Na straně 27, 1. odstavec autor píše: »...zhuštění sestav při průlomu obrany nepřítele v noci zmenšováním mezer mezi jednotkami a útvary...« Podle dosud platných řádů a předpisů se za útoku žádné mezery mezi jednotkami a útvary netvoří. Pokládali bychom za účelné, aby autor šířeji rozvedl tyto these, protože to jsou tvrzení nová, jistě zajímavá a potřebovala by hlubšího zdůvodnění.

V článku, který je nadepsán »Průlom připravené obrany nepřítele v noci«, postrádáme rozbor velmi důležitých činností, na nichž je závislý úspěch každé noční činnosti, tím více průlomu připravené obrany. Autor nepojednává o organisaci součinnosti, která právě za boje v noci musí být velmi pečlivě organisována, o organisaci bojového zabezpečení, která zaručuje úspěšné splnění úkolu, o organisaci velení, osvětlování bojiště atd. Je proto článek s. generála Vyhnánka podnětem k dalšímu, hlubšímu rozboru hlavních otázek nočního průlomu nepřátelské obrany. Všichni čtenáři »Vojenské mysli«, kteří mají určité praktické zkušenosti z noční bojové činnosti ať v míru nebo ve válce, by měli přispět dalšími diskusními příspěvky k důkladnému a úplnému rozvinutí otázek nočního boje.

Odpověď k diskusnímu příspěvku kolektivu Vojenské akademie Klementa Gottwalda

Generál-majoor Jaromír Vyhnánek

Kolektiv Vojenské akademie Klementa Gottwalda ve svém diskusním příspěvku předkládá k objasnění vcelku zásadní otázku, zda nutno rozlišovat přípravu a vedení boje za použití a bez použití atomových zbraní.

Význam použití atomových zbraní v pásmu průlomu střeleckého sboru nebo armády je tak značný, že není možno k řešení této otázky přistupovat s podceňováním účinků zbraní hromadného ničení. Je pochopitelné, že vojska budou za útoku postupovat rychleji v prostorech zasažených atomovými zbraněmi, kde odpor nepřítele bude buď úplně nebo značně zlomen a rovněž úder atomových zbraní na druhé sledy a zálohy nepřítele vytvoří předpoklady vyššího tempa útoku. V důsledku toho je nutno rozlišovat a při řešení řady otázek přípravy a vedení boje brát v úvahu různost podmínek boje za použití atomových zbraní a podmínek boje, kdy svazky budou útočit bez podpory atomových úderů. Je tudíž opravdu třeba brát v úvahu při organizaci, přípravě a vedení boje (operace), zda je v průlomovém pásmu použito atomových zbraní nebo není.

S hlediska protiatomové ochrany je však tato otázka trochu jiná, neboť prvek bojového a operačního zabezpečení musí být v soudobých bojových podmínkách vždy plně uskutečňován. Tím je zodpovězena i otázka stanovení úkolů útvarům a svazkům, které budou různé za útoku s použitím a bez použití atomových zbraní. Je přirozené, že v každém z uvedených případů bude hloubku úkolu ovlivňovat systém obrany a síla obránce, kterýžto prvek rozhodování je důležitým činitelem pro stanovení úkolů, pro propočty potřebné hustoty dělostřeleckých a minometných hlavních a jiných posilových prostředků. Bylo by však chybou, kdybychom jen proto, že obránce zaujímá obranu podle zásad protiatomové ochrany šablonovitě se přidržovali ustanovení řádů pojednávajících o vedení boje za použití atomových zbraní.

V případech, kdy v průlomovém pásmu armády použijeme atomových zbraní, avšak v pásmu některé útočící divise nebude proveden žádný atomový úder, bude nutno zabezpečit tuto divisi silnější dělostřeleckou a leteckou podporou a úkoly jí klást v soulase s Oper-I-2.

Rovněž nesprávný je názor kolektivu Vojenské akademie Klementa Gottwalda, uvádějící, že atomové zbraně ovlivňují především **tempo** útoku a ne hloubku úkolů. Vždyť tyto dva prvky jsou navzájem v přímé závislosti, a proto při vyšším tempu musí být i hlubší úkoly. Za použití atomových zbraní nám naše řády plným právem kladou za úkol postupovat rychlými tempy a plnit úkoly na větší hloubku než tomu bylo za boje bez použití atomových zbraní.

K otázce tempa útoku v noci.

Za Veliké vlastenecké války bývalo skutečně tempo útoku v noci vcelku malé (1—2 km za hodinu). Názor, že je možno dosáhnout i v noci stejného tempa jako ve dne, vychází ze zkušeností při cvičeních provedených Sovětskou armádou. Při našich cvičeních nebylo dosud v plném rozsahu využito technických prostředků k zabezpečení útoku v noci. Dal-

ším důležitým činitelem tu je i stupeň vycvičenosti velitelů, štábů a vojsk v organisování a vedení boje v noci. V tomto směru je třeba vynaložit ještě mnoho úsilí a získat praktické zkušenosti. Je tudíž správný vývod, že soudobá technika umožňuje dosáhnout i v noci stejného tempa jako ve dne. Vážnější úkol je, abychom tento reálný požadavek uvedli v život i při našich cvičeních, což vyžaduje tvrdého a soustavného výcviku vojsk, velitelů a štábů, jakož i neustálého zdokonalování soudobé techniky k zabezpečení podmínek boje v noci.

Otázku zhuštění bojové sestavy při průlomu obrany nepřítele je třeba doplnit některými objasněními. V noci zhušťujeme bojovou sestavu zezadu dopředu, zatím co pásma útoku zůstávají stejná jako ve dne. Je pravdou, že ani ve dne netvoří se mezery mezi jednotkami a útvary, avšak styk na rozhraní mezi jednotkami a útvary v noci musí být zpevněn a odstraněny ty mezery, které ve dne vznikají, aniž by byl styk narušen. Jsou to vcelku malé mezery 20 až 50 m, které v noci mohou znamenat ztrátu směru a narušení součinnosti. Jde tedy o požadavek zabezpečit na rozhraních mezi jednotkami a útvary styk tak, aby vojska postupovala ruku v ruce.

SVÍTÍCÍ NÁTĚRY

(Diskusní příspěvek k vedení bojové činnosti v noci)

Podplukovník Josef Bláha

V poslední době byly v našem vojenském tisku uveřejněny některé úvahy o bojové činnosti vojsk v noci. Také při praktickém provádění cvičení s vojsky v posledním výcvikovém roce byla této činnosti věnována zvláštní pozornost a byly získány četné praktické poznatky. Avšak tyto poznatky jsou až dosud velmi málo zveřejňovány a získané zkušenosti jsou málo vyměňovány.

Články uveřejněné v našem vojenském tisku řeší bojovou činnost vojsk v noci převážně s taktického hlediska a málo si všímají jejího materiálního zabezpečení. Bude proto nutné co nejdříve zevšeobecnit praktické poznatky našich velitelů, zjistit potřebu různých osvětlovacích prostředků a pak usměrnit i činnost našich vědců a techniků na řešení technické výzbroje a pomůcek, zabezpečujících činnost vojsk v noci.

Ve Vojenské mysli čís. 5/1955 v článku generál-majora Lipového jsou uvedeny tyto prostředky pro osvětlování bojiště: osvětlovací rakety, osvětlovací granáty, osvětlovací pumy a světlomety. V témže čísle pak inženýr plukovník Moždík rozbírá některé poznatky o použití infradalekohledů a radiolokátorů. Jak je z uvedeného článku patrné, infradalekohledy jsou poměrně lehce zjistitelné jednoduchým infraprůkazníkem a hlavně pak omezená viditelnost do vzdálenosti 250 m ztěžuje jejich plné využití. Výroba infradalekohledů je velmi nákladná, a proto se domnívám, že infradalekohledy jsou sice nezbytné k vedení nočního průzkumu na malé vzdálenosti i pro řízení vozidel a tanků, avšak bude jich používáno ve značně menší míře, než očekávají mnozí příslušníci naší armády. Dosud se setkáváme s názorem, že infradalekohledem vyřešíme všechny problémy zabezpečení nočního boje.

Dále bych chtěl upozornit naše velitele i techniky na poměrně jednoduchý prostředek ulehčující bojovou činnost vojsk v noci, na svítící nátěry.

Dnes jsou známy v podstatě tři typy svítících hmot:

a) Hmoty, které vydávají světelné záření za bílého dne nebo alespoň za šera, nikoli za úplné tmy. Účinnost těchto hmot je založena na fluorescenci. Dlouhodobou expozicí intenzivním světelným zářením se tyto hmoty rychle opotřebovávají.

b) Hmoty, které akumulují světelné záření a jsou schopny po určitou dobu vydávat sekundární světelné záření i v úplné tmě. Svítivost těchto hmot dosahuje u výrobků nejvyšší kvality 5 až 8 hodin a po krátkodobém ozáření intenzivním zdrojem ultrafialového záření se jejich činnost rychle obnovuje.

Hmoty tohoto druhu domácí výroby nedosahují světové úrovně — jejich doba svítivosti je asi 2, maximálně 5 hodin. Vyrábějí se zatím poloproduktově v kilogramových množstvích. Projektuje se provozní výroba, ale ta postupuje pomalu, hlavně pro nedostatečný zájem odběratelů.

c) Hmoty fosforescenční s obsahem solí radia, které způsobují trvalou účinnost svítících hmot. Tyto látky se u nás zatím nevyrábějí.

Svítící hmoty je možno vmíchat do laků nebo smaltů pro nátěry nebo nástřiky nebo je možno jich používat do plastických hmot a p.

Jak použít svítících nátěrů

Podle dosud získaných poznatků a zkušeností je svítící nátěr vidět jen na vzdálenost asi 50 m. To ukázala zkouška provedená se svítícím nátěrem domácího původu na kruhovém terčíku o průměru asi 6 cm. Na větší vzdálenost byly tyto terčíky již téměř zcela neviditelné. Jejich svítivost i na malou vzdálenost má malou intensitu. To je jejich výhodou proti všem přímým světelným zdrojům. Nepřítel je totiž prakticky nemůže zpozorovat. Naproti tomu přímé světelné zdroje nelze zcela utajit, i když jsou různými způsoby zastíněny.

Proto se domnívám, že svítících nátěrů bude možno s výhodou používat k zabezpečení noční činnosti vojsk i týlů. Svítící nátěry nám totiž umožní noční bojovou činnost s překvapením, bez použití osvětlovacích prostředků, zejména v případech, kdy nejsme v přímém dotyku s nepřítelem.

Tak k zabezpečení vzájemného styku v malých jednotkách v noci bude možno vybavit pátrače a nižší velitele svítícími destičkami ve formě lehce zavěsitelného terčíku. Tím bude zabezpečen vzájemný styk družstev a čet a možnost zachování pohybu všemi vojáky podle jejich velitelů. Před zahájením zteče bude pak možno svítící destičky sejmut. Při provádění některých speciálních úkolů bude možno vybavit svítícími terčíky všechny příslušníky jednotky, a tím zabezpečit jejich styk a rozpoznávání.

V rozsáhlé míře bude možno využít svítících nátěrů v obraně. Bude to zejména k vytyčení přístupů a vchodů do krytů, spojovacích zákopů, po případě i k vytyčení důležitých směrů. Svítící nátěry podstatně ulehčí vystřídání vojsk. Bude jich možno použít k vytyčení příchodových a odchodových cest a k označení průvodců. Dále bude možno použít svítících nátěrů k vyznačení zadní stěny tanků přímé podpory pěchoty, a tím ulehčit postup pěchoty za tankem.

Tankové a mechanisované vojsko může použít svítících nátěrů jednak k vytyčení os přesunu, jednak k označování vlastních tanků. Při přesunech bude možno označit čelo a zad, takže bude možno provádět přesun bez světla. Zejména opatříme-li vedoucí tank v proudu infradalekohledem, budou se moci ostatní tanky orientovat jen podle svítících nátěrů. Tím bude možno vybavit poměrně drahými a nakonec i lehce zjistitelnými infradalekohledy jen některé tanky (jeden až dva v praporu nebo po jednom v každé tankové rotě). Obdobně bude možno využít svítících nátěrů i k vzájemné orientaci tanků v linii, a to označením jejich boků. Zvlášť hojně uplatnění najdou jistě svítící nátěry při označování průchodů v minových polích.

Obdobně bude používat svítících nátěrů i dělostřelectvo, zejména při přesunech k označování vozidel, k vytyčení přesunových os, palebných postavení, úkrytů a důležitých směrů.

Svítícími destičkami bude možno vytyčit i trasy zákopů, místa pro budování úkrytů, pozorovatelů, a tak ulehčit jejich budování i v noci.

Další uplatnění najdou svítící nátěry jistě i u týlových orgánů, útvarů a zařízení. Bude jimi možno vytyčit přísnové a odsunové cesty, vozidla v proudech a j.

Svítících nátěrů bude možno také použít i při nakládání a vykládání vojsk na železnicích k vytyčení příjezdových a odjezdových cest, ramp, směrů nájezdů a ložných ploch.

V tomto článku jsem uvedl jen některé možnosti použití svítících nátěrů. Mám zato, že se při prodiskutovávání těchto návrhů jistě objeví i další možnosti výhodného použití tohoto celkem jednoduchého prostředku, a to i pro civilní potřebu, zejména v době války.

Jsem přesvědčen, že vybavením našich vojsk svítícími nátěry ulehčíme a zabezpečíme noční bojovou činnost vojsk a překvapení.

Snad budou mít někteří velitelé po přečtení tohoto článku shodné názory a budou chtít nátěry prakticky vyzkoušet. A tu zatím narážíme na nedostatek vhodných svítících nátěrů. Až dosud se mně podařilo získat pro pokusy jen jeden druh svítícího nátěru domácího původu. Vyhovuje požadavku viditelnosti na 50 m, avšak má závažný nedostatek — doba jeho svítivosti je časově silně omezena a již asi po 30 minutách použití je nutno jej »dobíjet« svítícím zdrojem.

Avšak, jak jsem již uvedl, je možno vyrobit při použití fosforescenční hmoty s obsahem solí radia nátěry s trvalou svítivostí.

Očekávám proto, že tento článek vzbudí zájem našich techniků, kteří jistě i u nás vyřeší výrobu svítících nátěrů přispívajících k vedení bojové činnosti vojsk v noci.

Přitom je třeba vyřešit výrobu z domácích surovin, neboť cena dovážených látek je příliš vysoká.

Po provedení praktických zkoušek v širším měřítku a po vyřešení výroby kvalitních svítících nátěrů bude možno rozhodnout, kde všude a v jakém rozsahu jich bude výhodné používat.

K článku podplukovníka Aloise Chládky »Výklad některých operačních pojmů« otištěnému v 5. čísle VM/1955

Plukovník Václav Vitanovský

Je chvályhodná snaha autora článku upřesnit některé operační pojmy vzhledem na pojmy běžné v ruské vojenské terminologii. Tento článek však nutně potřebuje důkladné přezkoušení a sladění s některými ruskými termíny a jejich významem a použitím. Tak na příklad autor vysvětluje sražení jako střetnutí operačních svazů. Přitom se v sovětské vojenské literatuře píše, když se pojednává o zasazování druhého sledu armády, t. j. střeleckého sboru, že tento sbor je zasazován do sražení. Jinak je možno pokládat tento článek za cenný příspěvek, který dává impuls k sjednocení naší a sovětské terminologie v této věci.

*

Stanovisko autora článku podplukovníka Chládky:

1. Souhlasím s názorem plukovníka Vitanovského pokud jde o nutnost přezkoušení a sladění termínů, o jejichž výklad jsem se pokusil ve svém článku, s ruskými termíny a se skutečným jejich významem a způsobem používání. Je to třeba vzhledem k závažnosti tematu mého článku a vzhledem k tomu, že obsahuje řadu mých vlastních závěrů, k nimž jsem dospěl sám studiem pramenů uvedených v článku. Proto jsem také svůj článek zakončil výzvou k rozvinutí diskuse a jsem rád, že se v tak krátké době objevil první diskusní příspěvek, o kterém se domnívám, že není posledním.

2. Pokud jde o zdánlivý rozpor v článku, kde vysvětluji pojem sražení jako střetnutí operačních svazů, zatím co v sovětské terminologii se používá formulace »zasazení druhého sledu armády do sražení«, poukazuji na pátý a šestý odstavec shora na str. 93 a na čtvrtý, pátý a šestý odstavec shora na str. 94 svého článku, kde tuto otázku podrobně vysvětluji.

Jsem toho názoru, že tu nejde o rozpor, nýbrž o nepřesný závěr, vyvozený autorem diskusního příspěvku ze sovětské formulace »zasazení druhého sledu armády (t. j. střeleckého sboru) do sražení«. Pokusím se to osvětlit.

a) Jednotka až svazek (tedy i sbor) vede boj a nikoli sražení — to je první zásada; její správnost potvrzují Polní řády (sbor, divise a pluk, prapor), které pojem »sražení« (v ruských originálech »sraženije«) vůbec neznají.

b) O sražení mluvíme, jde-li o střetnutí většiny sil operačního svazu (armády, frontu, skupiny frontů), tedy teprve na stupni armády — to je druhá zásada; její správnost potvrzuje výklad pojmu »sraženije«, uvedený v sovětském časopise Vojennyj vestnik čís. 2/1947, dále pak ta skutečnost, že se pojem sražení vyskytuje až teprve v předpisech operačních (Oper-I-3, Oper-I-4).

Tyto dvě zásady si nikterak neodporují, nýbrž naopak na sebe logicky navazují. Sražení — to je souhrn bojů svazků armády; jednotlivé svaz-

ky armády vedou boje a souhrn bojů těchto svazků tvoří pak sražení armády.

Správnost uvedených zásad platí i v tom případě, je-li v sovětské vojenské terminologii používáno formulace »zasazení druhého sledu armády (sboru druhého sledu armády) do sražení«. Nejde tu o žádný rozpor, pokud nevztahujeme pojem sražení na sbor a nechápeme větu tak, že jde o sražení sboru.

Již sama formulace této věty tuto možnost vylučuje. Výrazu »zasadit« používáme, jde-li o zasazení části sil určitého organického celku — v rámci tohoto celku. Mluvíme-li tedy o zasazení sboru, jde o zasazení sboru v rámci armády. Sbor druhého sledu armády nezasazuje sám velitel tohoto sboru, nýbrž velitel armády v rámci operace armády. V tomto případě armáda již ve sražení je, protože sbory prvního sledu (tedy většina sil armády) vedou boje s nepřítelem a jde tedy o sražení armády.

Je možno uvést i další důvod, proč nelze v uvedené větě vztahovat pojem sražení přímo na sbor. Ve vojenské terminologii používáme též následující formulace: »...zasadit rychlou skupinu (druhý sled armády) do průlomu...«. To však neznamená, že tato rychlá skupina (druhý sled armády) má provádět průlom, nýbrž že tento průlom je již proveden silami armády; rovněž tak řekneme-li »zasadit druhý sled armády do sražení«, neznamená to, že tento sbor provede sražení, nýbrž že sražení je vedeno již většinou sil armády.

Konečně upozorňuji na větu uvedenou v posledním odstavci na str. 94 a nahoře na str. 95 mého článku, která zní: »a dojde-li v operační hloubce k druhému sražení armády, zasazuje se pak druhý sled armády do nového sražení«. Je tím tedy rovněž míněno sražení armády.

Závěr

Zasazení sboru druhého sledu armády se provádí v rámci operace armády. Je-li to v době, kdy sbory prvního sledu armády (tedy většina sil armády) vedou boje s nepřítelem, jde s hlediska armády o sražení. Je tedy v tomto případě sbor druhého sledu armády zasazován do sražení — rozumí se tím do sražení armády.